

HİNDİSTAN OMBUDSMANI: YAPISAL-KURUMSAL VE İŞLEVSEL YÖNLERİ

Kadir Caner DOĞAN

Yrd. Doç. Dr., Gümüşhane Üniversitesi, İ.İ.B.F., Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü,
kadircanerdogan@gumushane.edu.tr

ÖZET: Ombudsman, genel anlamıyla kamu yönetimine ait bir kavramdır ve hak ve yetki ihlaline uğrayan vatandaşların devlet kurumları karşısında savunuculuğunu ve koruyuculuğunu yapmaktadır. Dünyanın tüm kıtalarında farklı devlet düzeylerinde uygulama alanı bulan ombudsman, Asya’da da uygulanmaktadır. Bu makalenin amacı, Asya’dan Hindistan Ombudsmanı’nın yapısal-kurumsal ve işlevsel yönlerine bağlı olarak bilgi verilmesidir. Bu bağlamda da ombudsmanın Hindistan demokrasisi ve kamu yönetimi açısından yeri ve önemi üzerinde durulmak istenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Asya, Ombudsman, Kamu Yönetimi, Hindistan.

INDIA OMBUDSMAN: ASPECT OF STRUCTURAL-INSTITUTIONAL AND FUNCTIONAL

ABSTRACT: Generally the ombudsman is a concept belonging to the public administration and citizens who suffered violation of rights and powers is to advocate and retention across government agencies. Ombudsman which find application in various state-level in all continents of the World, has been carried out in Asia. The purpose of this article, is given information about Indian Ombudsman depending on structural-institutional and functional aspects. In this way, in terms of India’s democracy and public administration of the ombudsman are asked to focus on place and importance.

Keywords: Asia, Ombudsman, Public Administration, India.

Jel Kodu: H-83.

1. Giriş

Ombudsman, hak veya yetki gaspına uğrayan vatandaşların yardımcısı, koruyucusu ve avukatı olarak adlandırılmaktadır ve asıl olarak siyaset, kamu yönetimi ve devlete ilişkin bir kavramdır. Bu nedenle bir bölgenin, devletin ya da kıtanın ombudsmanlığını incelemek, o incelenen yer hakkındaki siyasal örgütlenme şekli, devlet-vatandaş ilişkileri ve demokrasi seviyesi hakkında bir takım ipuçları verebilir.

Günümüzde dünyanın tüm kıtalarına yayılmış olan ombudsman veya ombudsmanlık kurumu, ülkelerin önemli idari reform konularından biri haline gelmiştir. Ombudsmanlık, daha öncesinde bu kurumu tecrübe etmiş ve uygulamış ülkelerin başarılı uygulamaları ile henüz bu kurumu kendi bünyelerine adapte etmeyen ülkelerin de dikkatini çekmiş, uygulama alanı bulmuş ve yaygınlık kazanmıştır.

Dünyanın farklı kıtalarından biri olan Asya’da da ombudsmanlık kurumları farklı devletlerde kurulmuştur. Bu makalenin amacı, dünyanın farklı kıtalarına yayılmış olan ombudsmanlık kurumunun bir Asya ülkesi olan Hindistan üzerinden açıklanmasıdır. Bu amaçla makalede, Hindistan Ombudsmanlık Kurumu’na ilişkin yapısal-kurumsal ve işlevsel yönlerine bağlı olarak bilgi verilmesi amaçlanmaktadır. Bu bağlamda da ombudsmanlık kurumunun Hindistan demokrasisi ve kamu yönetimi açısından önemi, sağladığı avantajlar ve kazanımlar üzerinde durulmaktadır.

Bu çerçevede çalışmada öncelikle ombudsman ile ilgili genel düzeyde bilgi verilecektir. İkinci bölümde de Hindistan Ombudsmanlık Kurumu’nun yapısal-kurumsal ve işlevsel yönlerinin açıklanması yapılacaktır. Ayrıca bu çalışmada; İngilizce ve Türkçe kaynaklardan yararlanılarak Hindistan’da ombudsmanlık incelemesi yapılması, bir Asya ülkesinde ombudsmanlığın hangi kural, kaide ve süreçler çerçevesinde uygulandığının belirlenmesi, ombudsmanın bir Asya ülkesi için öneminin ortaya konması ve bu çerçevede ombudsmanlığın dünya boyunca yayılımına ilişkin bir örnek verilmesi yöntemi tercih edilmiştir.

2. Ombudsman Kavramı

Ombudsman, kamu yönetiminin hatalı eylem ve işlemleri karşısında vatandaşlardan gelen şikâyetleri alan ve bu şikâyetler üzerine incelemeler ve denetlemeler yapan bağımsız bir yapıdır (Fowlie, 2008: 16). Ombudsmanın kamu yönetimlerinin işlemleri, eylemleri ve davranışları üzerinde geniş bir araştırma ve inceleme yetkisi vardır, ancak bu kurum, mahkemeler gibi bağlayıcı kararlar alamamaktadır (Yıldırım, 2014: 199). Ombudsman, kamusal otoriteler karşısında vatandaşlardan gelen şikâyetleri, objektif, dürüst ve ahlaki kural ve kaidelere bağlı olarak incelemekte ve vatandaşların kamu yönetimi karşısında savunuculuğunu üstlenmekte ve desteklenmesini sağlamaktadır. Dolayısıyla ombudsmanın nitelikleri arasında; bağımsızlık, tarafsızlık, kamu sorumluluğu, güvenilirlik gibi yönler bulunmaktadır (Abdioğlu, 2007: 85). Bunlara ek olarak ombudsmanın özellikleri arasında şunlar da bulunmaktadır (Uğurlu, 1997; Hill: 1976: 12):

- Kanunla kurulması,
- Özerklik,
- Kamu yönetiminin (idare) dışında görev yapması,
- Yasama ve yürütmeden bağımsız olarak çalışması,
- Uzman bir kurum olması,
- Tarafsızlık,
- Halk tarafından kolayca ulaşılabilen ve başvurulabilen bir kurum olması,
- Halkla kamu yönetimi arasında her iki tarafı da koruması.

Yukarıda sayılan ombudsmana ilişkin temel nitelikler ve özellikler, bir ombudsmanı ombudsman yapan yönlerdir. Nitekim ombudsmanın mutlaka bir yasal düzenlemeye bağlı olarak kurulması ve işlemesi, bağımsızlığı, tarafsızlığı ve özerkliği, kamu yönetimini dışarıdan denetlemesi, uzmanlığı, halk tarafından kolay ulaşılabilirliği ve sadece halkın değil aynı zamanda kamu yönetiminin de yardımcısı olması bu yönlerden bazılarıdır.

Akademik literatürde sıkça atıf alan ve kabul gören Uluslararası Barolar Birliği (International Bar Association-IBA)'nin yaptığı tanımlamaya göre ombudsman, anayasa ile yetkilendirilmiş ve Parlamento adına yasal bir eylemle hükümet kuruluşları, resmi makamlar ve kamu görevlileri veya o yönde hareket eden kurum ve kuruluşlar üzerinde inceleme görevi olan, kamu yönetiminin veya idarenin hatalı eylemlerine karşı önerilerde bulunan, hazırlanmış olduğu raporu Parlamento'ya sunan ve yasal olarak Parlamento'ya sorumlu olan yüksek düzeyde bir kamu görevlisinin bağımsız olarak başında bulunduğu bir görevli veya kurumun adıdır (Sapers ve Zinger, 2010: 1513-1514; Eren, 2000: 82). Ayrıca Hill (1976: 12)'e göre ombudsman, *bir kamu otoritesi tarafından karar verildikten sonra idari denetimin performansının artırılmasında incelemeyi genişleten bir kurumdur ve incelemesi sonucunda raporlarını ilgili kamu otoritesine sunmaktadır*. Bundan başka açıklayıcı bir tanımlama yapan Oytan (1975: 195-196)'a göre de ombudsman, *"prensip itibarıyla Parlamento tarafından atanmış, ancak hükümete karşı olduğu kadar, Parlamento'ya karşı da bağımsız olan, yönetimin eylem ve işlemlerinden zarar gören kişilerin hiçbir şekilde bağlı olmaksızın yaptıkları şikayetler üzerine harekete geçen, geniş bir soruşturma ve araştırma yetkisi ile donatılmış, yönetimin yaptığı haksızlıkları ortaya koymak, takdir yetkisinin kötüye kullanılmasını engellemek, mevzuata saygılı olmayı ve uygun hareket etmeyi temin etmek, icrai karakter taşımayan önerilerde bulunmak ve nihayet kamu hizmetlerinin daha iyi yürütülmesi için gerekli reformların yapılması önerisinde bulunmak amaçlarını güden"* bir kurumdur.

Anlaşıldığı gibi ombudsman, genel olarak Parlamento'dan aldığı yetki çerçevesinde vatandaşlardan gelen şikayetleri, sistematik kural ve kaideler ile değerlendiren, analiz eden ve sonuca ulaştıran, görevlerinde Hükümet ve Parlamento organlarından tamamen bağımsız ve tarafsız, hatalı bulduğu kamu yönetimi eylem ve davranışları karşısında olumsuzlukların düzeltilmesi için kamusal otoritelere ve çalışanlarına önerilerde bulunan, yıl içerisinde gerçekleştirmiş olduğu faaliyet ve işlemlerine yönelik yıllık bir faaliyet raporunu Parlamento'ya sunan, medya ve kamuoyu ile yoğun bilgi alışverişinde ve iletişimde olan bir yapılandırma.

Ombudsmanın kökleri İsveç'e dayanmaktadır (Rowat, 1962: 545) ve bu kurumun varlığı 19. yy'a kadar gitmektedir (Ruppel-Schlichting, 2013: 271; Mitchell ve Doane, 1999: 116). Nitekim ombudsman, tarihte ilk olarak İsveç'te ortaya çıkmış ve anayasal bir organ haline gelmiştir (Erhürman, 1998: 90). İsveç'ten sonra ombudsman yapılanmasını kuran ülke, 1919 yılında İsveç sisteminden büyük oranda etkilenen Finlandiya olmuştur. Ombudsmanlık kurumu, özellikle II. Dünya Savaşı'ndan sonra aşama aşama ve dalga dalga olarak dünyanın çeşitli kıtalarına ve ülkelerine yayılım göstermiştir. Nitekim tarihte Finlandiya'dan sonra ombudsman sistemini 1955'te Danimarka, 1962'de Yeni Zelanda ve 1963'te Norveç kurmuştur. Günümüzde ombudsmanlık kurumu, Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Fransa, İngiltere, İtalya, İspanya, İsrail, Hindistan, Nijerya, Tanzanya, Gana, Polonya, Arjantin ve Portekiz'in de aralarında bulunduğu birçok ülkede ve kıtada ulus, bölge, kent ve belediye düzeyinde uygulanmaktadır (Büyükcavcı, 2008: 10; Gellhorn, 1966: 293; Abedin, 2013: 262). Anlaşıldığı üzere ombudsmanlık kurumu, dünyaya mal olmuş gelişen bir kurum haline gelmiştir ve İsveç'ten sonra öncelikle diğer İskandinav ülkelerine ve buradan da başta Avrupa'nın çoğu ülkesi olmak üzere, Amerika, Okyanusya, Afrika ve Asya'ya kadar yayılmış ve gelişim göstermiştir (Doğan, 2014: 85-86). Bu kurumun II. Dünya Savaşı'ndan sonra, İsveç ve Finlandiya ülkelerini müteakip büyük bir yayılım ve gelişim göstermesinin nedenleri arasında; *"ülkelerin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik ve siyasal koşulların büyük etkisi, devlet tarafından üstlenilen işlevlerin ve görevlerin artması, halkın eğitilmesi, yönetime katılmada bir artış meydana gelmesi, demokrasinin ve hukuk devletinin gelişimi, insan haklarının korunması hususunda oluşan ilgi"* konuları bulunmaktadır (Baylan, 1978: 8; Maulion, 2006: 117; Özgül, 2013; Kestane, 2006: 134-135). Nitekim ombudsmanlık kurumu, yukarıda sayılan tüm konularla ilişkisi olan ve onlara değer katan bir anlama sahiptir. Dolayısıyla yukardaki konuların tarihsel süreçte kazandığı önem ve ombudsmanlık kurumunun yayılımı arasında doğrudan bir ilişki bulunmaktadır. Çünkü ombudsmanlık kurumu, sahip olduğu niteliklere ve yönlerle bağlı olarak demokrasiye, hukuk devletine, insan haklarına ve adalete dayalı adil bir yönetim düzenine katkı sağlama potansiyeline sahip bir yapılandırma.

3. Hindistan'da Ombudsman

Hindistan'da ombudsman veya ombudsmanlık kurumu, çalışmanın ilerleyen bölümünde yapısal-kurumsal ve işlevsel yönlerine bağlı olarak açıklanacaktır. Bu bağlamda çalışmada öncelikle ombudsmanlık kurumunun kuruluşu, görevleri, atanması ve statüsü gibi yönlerine bağlı olarak genel düzeyde bilgiler verilecektir. Daha sonrasında ise ombudsmanlık kurumunun şikâyet başvurularını kabul şekilleri, çalışma biçimleri, denetimlerinin sonuçlandırılması ve yapılan denetimlerin etkinliği ve verimliliğine bağlı olarak işlevsel yönleri hakkında bilgi verilecektir. Ancak Hindistan Ombudsmanı ile ilgili sözü edilen açıklamalara geçmeden önce ombudsmanla ilgili olduğu düşünülerek genel hatlarıyla Hindistan'ın siyasi yapısı ve kamu yönetimi örgütlenmesinde değinilecektir.

3.1. Hindistan'ın Siyasi Yapısı ve Kamu Yönetimi

Devlet şekli federalizme¹ dayanan (Parlak ve Caner, 2009: 311) Hindistan, günümüzde parlamenter hükümet sistemi ile yönetilen bağımsız, laik ve demokratik bir cumhuriyettir (Tripathi, 2009: 113). Güncel ve kamusal politikalara yön veren Hindistan Anayasası, 26 Kasım 1949'da Kurucu Meclis tarafından kabul edilmiş (Abadan, 1951: 217) ve 26 Ocak 1950'de uygulamaya konmuştur (KTO, 2008: 2; Mohanty, 2014: 72). Hindistan'da devlet ve kamu yönetimi örgütlenmesinde geçmişte uygulanan İngiliz koloni kurallarının kökleri bulunmaktadır (Chakrabarty ve Chand, 2012: 387; Chakrabarty, 2008: 26). Nitekim Hindistan yasama sistemi, İngiliz uluslar topluluğu üyelerinde de olduğu gibi iki yapılı bir sisteme dayanmaktadır (Brown, 2006: 574) ve Parlamento'nun "Halk Meclisi (Lok Sabha)" ve "Ulusal Konsey (Rajya Sabha)" biçiminde iki temel örgütlenmesi bulunmaktadır (Parlak ve Caner, 2009: 316). Hindistan'da yürütme sistemi, Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Bakanlar Kurulu aracılığıyla

¹ Federal devlet yapısına sahip olan Hindistan, 29 Eyalet ile 7 Birlik Toprağı'ndan oluşmakta olup, eyaletler kendi Hükümetleri'ne ve Parlamentoları'na sahiptirler (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2014).

sürdürülmektedir. Ancak Başbakan ve Bakanlar Kurulu'nun görev ve sorumlulukları daha fazladır (Güney, 2014). Hindistan'da diğer Anglo-Sakson hukuk ve yönetim geleneğine sahip ülkelerden farklı olarak yönetsel yargı sistemi bulunmaktadır ve "Anayasa Mahkemesi (the Supreme Court)" ülkenin en büyük yönetsel mahkemesi özelliğine sahiptir. Bundan başka Hindistan'da yönetsel mahkeme sıfatı ile donatılmış "Ulusal Bilgi Alma Merkezi (National Informatics Centre Services Incorporated-NICSI)" de bulunmaktadır (Parlak, 2009: 323-324; Brown, 2006: 578).

3.2. Hindistan Ombudsmanı

3.2.1. Hindistan Ombudsmanı'na İlişkin Genel Bilgiler: Yapısal-Kurumsal Yönler

Hindistan'da klasik ve genel anlamda federal devlet düzeyinde bir ombudsmanlık kurumu bulunmamaktadır (Tripathi, 2009: 118). Ancak bazı eyaletlerde bölgesel düzeyde (Cooray, 2000: 75; Carmona, 2011: 7) Lokayukta adında ombudsman benzeri kurumlar kurulmuştur (Mohapatra, 2013: 43; Satyanand, 2014: 214; Jha, 2013: 17; Saxena, 2003). Hindistan'da ombudsman kavramı, İdari Reform Komisyonu (the Administrative Reform Commission)'nun 1966 yılında gücün değişen dereceleri ile hem merkezi (Lokpal) hem de eyalet düzeyinde (Lokayukta) ombudsmanın kurulmasını tavsiye ettiği (Stark, 2010: 3; Joshi, 2003; Mohanty, 2014: 49) "Vatandaşların Sorunlarına Yönelik Çözüm Üzerine Ara Dönem (Interim Report on the Problem of Redress of Citizens)" adlı raporuna dayanmaktadır (Jain, 1983: 317). Bu raporun genel gerekçesi ise "vatandaşların algısındaki genel adaletsizlik durumunu ortadan kaldırmak ve kamu yönetiminin etkinliğinin artırılarak güvenin kazanılması" ile açıklanmıştır (Mohapatra, 2013: 45). Yine bu raporda İdari Reform Komisyonu (the Administrative Reform Commission) tarafından aşağıdaki temel konularda tavsiyeler yapılmıştır (Chakrabarty ve Chand, 2012: 459):

- Yolsuzluk ve kamusal şikâyetlerle ilgilenmek üzere Lokpal (merkezi) ve Lokayukta (eyalet) kurumlarının kurulması,
- Tüm kalkınma bölümlerinde performans esaslı bütçenin uygulanması,
- Her bakanlıkta bağımsız personel bölümleri ve kabine sekreterliği altında merkezde (Personel ve İdari Reform Bölümü Reformu-Department of Personnel and Administrative Reform) merkezi bir personel ajansının kurulması,
- Zilla Parishad'ın bir yürütme şefi olarak bölge kalkınma yöneticisinin atanması ve Zilla Parishad (bölge seçilmiş katılımcılar tarafından oluşturulacak) ile bölgesel düzeyde kalkınma sorumluluklarının yetkilendirilmesi,
- Merkezi-eyalet düzeyindeki ilişkileri ele almak için Anayasa'nın 263. Maddesi'ne bağlı olarak devletler arası Anayasa Konseyi'nin kurulması,
- Hükümet çalışanlarının rekabet ve performans yetkileri artırılarak buradan büyük fırsatlar sağlanabilmesi,
- Memurların şikâyetlerini çözmek için bir Anayasal idari mahkemenin kurulması,
- Hükümet kuruluşlarında pozitif organizasyon kültürünün ve motivasyona dayalı bir iklim havasının geliştirilmesi,
- Bakanlar ve memurlar arasındaki ilişkilerde hizmetlerin siyasetten arındırılması.

Hindistan'da 1962 yılından itibaren bir ombudsmanlık kurulmasına yönelik çabalar mevcut iken (Jha, 2000: 247; Rai ve Singh, 1976: 53; Mathur, 1963: 352-354), yukarıdaki önerilen rapor çerçevesinde (Mohapatra, 2013: 46), 1969 yılında Lokpal (Ombudsman) Yasası (Bill)², Halk Meclisi (Lok Sabha) tarafından kabul edilmiştir, ancak söz konusu yasa, Ulusal Konsey (Rajya Sabha)'de beklerken Parlamento tarafından ülkede siyasi huzursuzluğa yol açacağı gerekçesiyle bozulmuştur. Bu yasa tasarısı, Parlamento Ortak Komitesi (the Joint Committee of Parliament) ve Parlamento İşleri Daimi Komitesi (the Standing Committee on Home Affairs) tarafından düzenlendikten sonra yukarıda belirtilen organlara 1971, 1977, 1985, 1996, 1998 ve 2001 yıllarında tekrar sunulmuştur. Parlamento her seferinde Hükümet'in nihai kararına ilişkin kesin sonuçlarını çözümsüz bırakmıştır (Jiaying ve Cheong, 2008: 46; Rowat, 1973: 279; Sanchez, 2012: 52). Dolayısıyla Hindistan'da ulusal düzeyde faaliyet yürütmesi düşünülen Lokpal Kurumu bugüne kadar kurulamamıştır. Ancak Hindistan'da farklı eyalet³ düzeylerinde Lokayukta adında yasal düzenleme ile kurulan ombudsmanlık kurumları bulunmaktadır.

Rajasthan eyaletinde Lokayukta yasası (Lokayukta and Upa-Lokayukta Act), 1973 yılında Meclis tarafından kabul edilmiştir ve ombudsmanlık kurumu kurulmuştur. Diğer yandan Uttar Pradesh eyaletinde Lokayukta yasası (Lokayukta and Upa-Lokayukta Act), 1975 yılında kabul edilmiştir (Pohekar, 2010: 127). Madyha Pradesh eyaletinde Lokayukta yasası (Lokayukta and Upa-Lokayukta Act), 1981 yılında kabul edilmiştir (Carmona, 2011: 10). Bunlara ek olarak Andhra Pradesh eyaletinde Lokayukta Yasası (Lokayukta Act), 1983 yılında kabul edilmiştir (Gottehrer, 1998). Anlaşıldığı üzere eyaletlerde Lokayukta (ombudsmanlık kurumu), bir yasal düzenleme ile güvence altına alınarak kurulmaktadır.

Bihar eyaletinde Lokayukta'nın görevi, bir memur, bakan veya bir sekterin kötü eylemi nedeniyle mağdur olan bir vatandaşın iddialarını ve şikâyetlerini incelemektir (Weeks, 1978: 144). Dolayısıyla Lokayukta, mevcut veya olası yolsuzluk sorunlarıyla da ilgilenmektedir Böylece de söz konusu alandaki kötü yönetim uygulamalarının çözümü için uğraş vermektedir (Pardhasaradhi ve Reddy, 2014: 4; Bukhari, 2013: 712). Diğer yandan Madyha Pradesh ve Uttar Pradesh eyaletlerinde de Lokayukta, vatandaşlardan kendisine ulaşan idari şikâyetlerle ilgilenmektedir (Lo vd., 2011: 123). Hindistan'da Lokayukta'ların asker, ordu ve mahkemeler üzerinde bir denetim hakkı yoktur (Weeks, 1978: 144-149). Dolayısıyla Hindistan'da genel olarak Lokayuktalar'ın sadece kamu yönetimi ile ilgili eylem ve faaliyetlerle ilgilendikleri söylenebilir.

² Lokpal Yasası'nın 7. Maddesi'nin 1'nci bendine göre, ombudsmanın bakanların idari işlemlerini kontrol edebileceği hüküm altına alınmıştır (Altuğ, 1968: 169). Diğer yandan Lokpal Yasası'na göre; bir bakanın veya yürütmeyle ilgili sektererin genel veya özel onayıyla işleme giren her türlü eylem ve faaliyet ombudsmanlık kurumu tarafından incelenmektedir (Sharan, 1971: 162). Yine Lokpal Yasası'na bağlı olarak her vatandaş bu kuruma mağduriyet yaşadığı bir konuda başvuru yapabilir ve kurum kendisine şikâyet gelmeden de resen (kendiliğinden) inceleme ve denetlemeler yapabilir (Mutta, 2005: 90).

³ Bu eyaletler arasında; Orissa, Maharashtra, Rajasthan, Bihar, Uttar Pradesh, Andhra Pradesh, Gujarat, Himachal Pradesh, Aassam, Madyha Pradesh, Karnataka, Kerala, Goa, Punjab bulunmaktadır (Pohekar, 2010: 127; Jha, 2000: 253). Bu eyaletler içerisinde ilk ombudsmanlık kurumunu kuran, 1971 yılında Orissa eyaleti olmuştur (Mohapatra, 2013: 43).

Lokayukta, eyalette yürütme organının başı olan vali tarafından atanmaktadır (Malik, 2007: 246). Vali, ombudsmanı atarken eyaletin yüksek mahkemesinin baş yargıcı ve Parlamento'daki muhalefet liderine danışmaktadır. Eğer Parlamento'da böyle bir lider yoksa Parlamento'da çoğunluğun oyuyla seçilen bir parlamentere danışmak zorundadır. Diğer yandan Lokayukta (ombudsman), yetersizlik ve görev ihmal gibi nedenlerle vali tarafından görevinden alınmaktadır (Jha, 2000: 253-254).

Lokayukta'lar görevlerinde ve eylemlerinde bağımsız ve tarafsızdırlar. Bunun için bu kurumlar, Parlamento üyesi olamamakta, ticari kar güden bir faaliyette veya girişimde bulunamamakta ve politik partilerle ilişkileri bulunmamaktadır (Jha, 2000: 254). Hindistan'da ombudsman olarak atanacak bir kişi, bir hakimin niteliklerine sahip olmalıdır (Waseem, 2011: 67). Genel olarak Lokayukta seçilecek bir kişi Anayasa Mahkemesi'nin bir hâkimi veya bir yüksek mahkemenin baş yargıcı yeterliklerine sahip olmalıdır (Jha, 2000: 254). Diğer yandan Lokayukta'lar, 5 yıllık bir dönem için atanmaktadır (Weeks, 1978: 144-149) ve tekrar seçilebilme (ikinci kez) olanakları bulunmamaktadır (Malik, 2007: 247).

3.2.2. Hindistan Ombudsmanı'nın Uygulama Düzeyine İlişkin Bilgiler: İşlevsel Yönler

Rajasthan eyaletinde her vatandaş tarafından kanunen önceden belirlenmiş alanlarda şikâyet yapılabilmektedir (The Rajasthan Lokayukta and Up-Lokayuktas Act, 1973). Hindistan'da genel olarak Lokayukta'lara yapılacak şikâyetler 1 yıl öncesine ait olmamalı ve önceden belirlenen bir şekilde kural ve kaidelere bağlı olarak yapılmalıdır. Lokayukta kurumu, eline geçen bir şikâyeti, kendi denetim alanına girip girmediğine göre ve diğer ölçütlere bağlı olarak bir ön değerlendirmeye almaktadır. Bundan sonra ön değerlendirme yapıp, bir şikâyet Lokayukta'nın inceleme alanına geçtikten sonra, kurum şikâyetin bir kopyasını ofis çalışanlarına göndermekte ve yetkili makam konu ile ilgili bilgilendirilmektedir. Daha sonrasında konunun sonucuna göre ilgili makam net biçimde bilgilendirilerek öneri ve tavsiyeler yapılmaktadır (Jha, 2000: 257; Weeks, 1978: 149; <http://lokayukta.bih.nic.in/>, 2014; The Uttar Pradesh Lokayukta and Up-Lokayukta Act, 1975). Hindistan'da Lokayukta'lar belirli istisnaları olmak üzere kamusal nitelik taşıyan tüm belge ve bilgilere erişim hakkına sahiptirler (Weeks, 1978: 144-149). Dolayısıyla Lokayukta'lar kamu yönetimleri ile ilişki içerisindedirler. Kendilerine ulaşan şikâyet konusunun çözümü için ilgili idareyi bilgilendirmekte ve gerekli bilgileri ve belgeleri de kendisinden isteyebilmektedirler.

Hindistan'da Lokayukta'lar, yıllık bir rapor hazırlamaktadırlar ve bu raporlarında Hükümet kuruluşlarının yanlış uygulamalarını eleştirerek konunun düzeltilmesi noktasında Parlamento'ya (eyalet düzeyinde) yardımcı olmakta ve bu alana yönelik bir yasal düzenlemenin yapılmasını sağlamaktadırlar (Jain, 1983: 318). Bu yıllık raporlar, hem Vali'ye ve hem de Parlamento'ya sunulmaktadır (Jha, 2000: 258). Örneğin Maharashtra eyaletinde Lokayukta, hem Vali'ye hem de Parlamento'nun tüm kanatlarına yıllık bir rapor vermektedir (Weeks, 1978: 147). Ayrıca Lokayukta'lar önemli derecede medya ve haber kuruluşları ile de ilişki içerisindedirler (Weeks, 1978: 144-149). Bu durum ise Hindistan'da Lokayuktalar'ın gücünü artırarak siyasal ve kamuoyu denetiminden destek almalarını sağlamaktadır. Dolayısıyla Lokayukta'lar sayesinde idari denetim, siyasal denetim ve kamuoyu denetimi arasında bir ilişki ve bütünlük sağlanmaktadır.

Hindistan'da Lokayukta'lar bir mahkeme değildir. Kesin karar alma yetkileri yoktur. Dolayısıyla bu kurumların asıl gücü ve etkisi, yıl içerisinde kamu yönetimi, Parlamento ve kamuoyu ile girişmiş oldukları çözüm süreci ve iletişim kanallarıyla artmaktadır. Nitekim Lokayukta'lar yıl içerisinde kamu yönetimlerinin aksayan ve eksik yönlerinin düzeltilmesi için öneri ve tavsiyelerde bulunmakta, Parlamento'yu yıl içerisinde eylem ve faaliyetlerine ilişkin olarak düzenli bir biçimde bilgilendirmekte ve olup bitenleri medya aracılığı ile kamuoyu ile de paylaşmaktadırlar. Bu özellikleri ile Lokayukta'lar hem kamu yönetiminin bir hizmet ve görev yardımcısı hem de vatandaşların gayet etkili bir savunucusu konumuna gelmektedirler.

Hindistan'da Lokayukta'ların etkinlik ve verimlilik düzeylerinin belirlenmesine ilişkin olarak aşağıda bazı ombudsmanlıkların yıl boyunca almış oldukları şikâyet sayıları ve bu şikâyetlerin ne kadarının çözüldüğüne dair sayısal bilgiler yer almaktadır. Ayrıca aşağıda Lokayukta'ların kaydetmiş oldukları bazı başarı hususları da ifade edilmiştir. Bu sayede de ombudsmanların Hindistan demokrasisi ve kamu yönetimi açısından önemi hakkında bazı ipuçlarına ulaşılabilir.

Madhya Pradesh eyaletinde Lokayukta, 1982'den 2001 yılına kadar toplam 84375 şikâyet almıştır. Lokayukta tarafından ön inceleme sonrasında açılan dosya sayısı, 53651 olarak gerçekleşmiştir. Yine bu şikâyetlerden 14378'i şikâyet gelen kamu yönetimine sorunun çözümü için tavsiye olarak gönderilmiştir. Ayrıca bu şikâyet dosyalarından 16121'i kayıt altına alınmıştır (Lokayukt Organization Madhya Pradesh, 2014). Bu sonuçlar çerçevesinde Madhya Pradesh eyaletinde Lokayukta, açılan dosya sayısı çerçevesinde % 26 düzeyinde şikâyet dosyasının ilgili kamu yönetiminin hatalı olduğu ve kararlarının düzeltilmesi doğrultusunda girişimlerde bulunması gerektiğine karar vermiştir.

Aşağıda Tablo 1'de Hindistan'daki bazı eyaletlerde faaliyette bulunan Lokayuktalar'ın 1993 yılında almış oldukları ve reddettikleri şikâyet sayıları gösterilmektedir.

Tablo 1: Hindistan'da Bazı Eyalet Ombudsmanlıklarına Yapılan Şikâyet Başvuruları ve Reddedilen Başvuru Sayıları

Eyaletler	Alınan Şikâyetler	Reddedilen Şikâyetler
Andhra Pradesh	3180	2329
Assam	188	105
Bihar	3156	2278
Himachal Pradesh	27	10
Karnataka	2129	1174
Madhya Pradesh	4082	786
Maharashtra	9038	8942

Kaynak: Jha, 2000: 260.

Tablo 1'e göre 7 eyalet Lokayuktası'nda alınan ve reddedilen şikâyet sayılarına bakıldığında, şikâyetlerin çoğunun sonuca ulaştırılmadan reddedildiği açıkça görülmektedir. Bu durum ise ombudsmana ulaştırılan şikâyetlerin kurumun ilgi alanı dışında

olduğunu ifade etmektedir. Bazı şikayetler ise resmi başvuru koşullarını taşımamaktadır. Diğer bazı şikayetler ise konuya ilişkin kanıt eksikliğinden reddedilmektedir (Jha, 2000: 260).

Yukarıdaki bilgilere ek olarak Andhra Pradesh eyaletinde Lokayukta, 2011 yılı itibariyle incelemeye değer 3060 şikayet almış ve 5346 şikayet ise reddedilmiştir. Bu durum, hiç şüphesiz ki insanların kolaylıkla ve en az harcama ile ombudsmana ulaşabildiklerini ve devlet ve kamu yönetimi organlarının kötü yönetim uygulamalarından korunabildiklerini ve kamu yönetiminin etkinlik ve verimlilik düzeyinin arttığını göstermektedir (The Twenty Seventh Consolidated Report of the Institution of Lokayukta of Andhra Pradesh, 2012: 6-7). Nitekim ombudsmana yapılan şikayetlerin önemli bir kısmı, hiç incelemeye alınmadan reddedilmiştir. Bu durum ise vatandaşların, ek bir maliyet veya prosedürle karşılaşmadan doğrudan ombudsmana ulaşabildiğini kanıtlamaktadır. Diğer yandan Uttarakhand eyaletinde geçen zamanda Lokayukta'nın girişimi ile birçok sorun çözülmüş ve kısa sürede büyük başarılar kazanılmıştır. Bunlar içerisinde; "Uttarakhand eyaletinden 75 öğretmen Uttar Pradesh eyaletinde hizmet talebinde bulunmuş ve ombudsmanın girişimleri ile Uttarakhand hükümeti bunu kabul etmiştir, su katlığı ile ilgili Dehradun vatandaşlarının şikayetlerini ele almıştır, işçilerin günlük ücretlerine katkı olması amacı ile primlerinin ödenmesi tavsiyesinde bulunmuştur, ölen hükümet görevlilerinin bakmakla yükümlü olduğu şahıslara yönelik istihdam edilmesi konusunda yasa tasarısı girişiminde bulunmuştur, hava kirliliği çerçevesinde Doom Vadisi'ne yönelik endişelerini ifade etmek üzere yetkililere yönelik karar yayınlamıştır" gibi başarılar bulunmaktadır (Lokayukta-Uttarakhand, 2014). Bu da göstermektedir ki Hindistan'da Lokayukta'lara yapılan şikayetler çok çeşitli konuları içerebilmektedir. Nitekim ombudsman da bu çeşitli konulara rağmen ilgili sorunu incelemekte ve gerekli önlemlerin alınması için çabalamaktadır. Bu bağlamda Lokayukta'lar bu incelemeleri ve aldıkları önlemler sayesinde kamu yönetimlerindeki kötü yönetim uygulamalarını ve yolsuzlukları en alt düzeye indirebilmektedirler (Jha, 2000: 260-261). Ayrıca ombudsman, yasa boşluğundan kaynaklanan sorunların giderilmesinde de gerekli önlemleri ve kararları ile durumdan Parlamento'yu ve diğer devlet organlarını haberdar edebilmektedir.

Anlaşıldığı üzere Hindistan'da Lokayukta'lar, devlet içerisinde vatandaşların şikayetlerini hızlı, doğrudan ve maliyet külfetine maruz kalmadan almakta ve sorunun çözümü doğrultusunda önemli girişimlerde bulunmakta ve kararlar almaktadırlar. Bu çerçevede Lokayukta'lar sorunun çözümü doğrultusunda kamu yönetimi ve vatandaşlar arasında iletişim köprüsü vazifesini yerine getirmektedirler. Vatandaşlar, Lokayukta'lar sayesinde kamu politikalarının belirlenmesi ve uygulanması sürecine katılabilmektedirler. Bu durum ise Lokayukta'ları Hindistan demokrasisi ve kamu yönetimi açısından önemli bir noktaya taşımaktadır ve vatandaşın siyasal iktidara olan meşruiyet düzeyini yükseltmektedir.

4. Sonuç ve Değerlendirme

Hindistan'da federal düzeyde tüm ülkeyi kapsayan bir ombudsmanlık kurumu uygulaması bulunmamaktadır. Buna karşın Hindistan'da ombudsmanlık kurumu uygulaması, eyalet düzeyinde hayata geçirilebilmiştir. Nitekim ülke içerisinde 30'a yakın eyalette bölgesel düzeyde Lokayukta adında ombudsmanlık kurumları kurulmuştur.

Hindistan'da ombudsmanlık kurumları (Lokayukta'lar), metin içerisinde Uğurlu ve Hill'den atflanarak meydana getirilen bir ombudsmanı ombudsman yapan 8 temel niteliğe ve özelliğe uymaktadır. Nitekim ombudsmanlık kurumları, belirli bir kanuna dayanılarak kurulmuş tarafsız, bağımsız ve özerk olarak tasarlanmıştır. Ayrıca ombudsmanlık kurumları, hızlı ulaşılabilen, etkili, uzman, kamu yönetimlerini dışarıdan objektif bir biçimde denetleyen ve hem kamu yönetimlerine hem vatandaşlara katkıları olan bir kurum olarak oluşturulmuştur.

Hindistan'da ombudsmanlık kurumları, Parlamento'ya sunmuş olduğu raporlar ve medya ile olan ilişkileri sayesinde hem siyasi hem de kamuoyu denetimine katkılar sunmaktadırlar. Bu şekilde de bölgesel düzeyde de olsa demokrasi, insan hakları ve hukuk devletine katkıları vardır.

Sonuç olarak Asya'da Hindistan'da ombudsmanlık kurumu uygulamaları, dünyada aşama aşama ve dalga dalga gerçekleşen ombudsman yayılımına bir katkı meydana getirmiştir ve bu kurumsal uygulamalar demokratikleşme yolunda atılmış önemli bir adım olarak Parlamentoların daha sağlıklı ve düzenli çalışmasına yardımcı olmaktadır. Diğer yandan Hindistan demokrasisine olduğu kadar kamu yönetimi açısından da önemli bir deneyim olan ombudsmanlık kurumu ile kamu yönetimlerinin daha "vatandaş odaklı, hesap verebilir, açık ve katılımcı" yol ve yöntemleri kullanmaları teşvik edilmektedir. Bu bağlamda Hindistan'da ombudsmanlık kurumu uygulamaları ile kamu, özel ve sivil sektörlere ilişkin tarafların karşılıklı müzakere içerisinde bulunacakları bir yerel yönetim platformu kurulmaktadır. Çünkü ombudsmanın bünyesinde; "iletişim, katılım, güven ve sorumluluk" gibi ilkeler zaten bulunmaktadır. Buraya kadar yapılan açıklamalardan sonra sonuç olarak şu söylenebilir: Hindistan'da ombudsmanlık kurumu, hem demokrasiye hem de kamu yönetiminin örgütsel ve işlevsel yapısına önemli katkılar sağlayarak vatandaş düzeyinde devlete olan güven düzeyini artırmaktadır.

KAYNAKÇA

- ABADAN, Y. (1951). "Yeni Hint Anayasası", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 8(1-2): 208-255.
- ABDİOĞLU, H. (2007). "Yönetişim Ülkelerinin Uygulanmasında Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık) Kurumu ve Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye Açısından Önemi", İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11: .79-102.
- ABEDİN, N. (2013). "A Critical and Argumentative Study of the Development and Performance of the Ombudsman Institution in a Small Multiracial Society: The Republic of Trinidad and Tobago", Public Organization Review, 13(3): 261-289.
- ALTUĞ, Y. (1968). "Vatandaş İdarenin Yetki Tecavüzlerine Karşı Koruyan "Ombudsman" Müessesesi", Yargıtay Yüzyüncü Yıldönümü Armağanı, İstanbul: Cezaevi Matbaası: 159-172.
- BAYLAN, Ö. (1978). Vatandaşın Devlet Yönetimi Hakkındaki Şikâyetleri ve Türkiye İçin İsveç Ombudsman Formülü, Ankara: İçişleri Bakanlığı Tetkik Kurul Başkanlığı Yayınları.
- BUKHARI, S. M. H. (2013). "Institutional Analysis of Ombudsman: (A Comparative Study of Pakistan, India, UK and USA)", Interdisciplinary Journal of Contemporary Research in Business, 5(2): 709-713.
- BROWN, B. E. (2006). "The Government of India", in Michael Curtis (Ed.), Introduction to Comparative Government, the United States: Pearson Educations, Inc.: 537-593.

- BÜYÜKAVCI, M. (2008). "Ombudsmanlık Kurumu", Ankara Barosu Dergisi, 4: 10-13.
- CHAKRABARTY, B. (2008). Indian Politics and Society since Independence: Events, Processes and Ideology, USA: Routledge.
- CHAKRABARTY, B. and PRAKASH C. (2012). Public Administration in a Globalizing World: Theories and Practices, India: SAGE Publications.
- COORAY, M. J. A. (2000). "Ombudsman in Asia: A Case-study of Hong Kong and Sri Lanka", in ed. Roy Gregory-Philip Giddings (Ed.), Righting Wrongs: The Ombudsman in Six Continents, Amsterdam: International Institute of Administrative Sciences (IIAS), IOS Press, ss.75-91.
- CARMONA, G. V. (2011), "Strengthening the Asian Ombudsman Association and the Ombudsman Institutions of Asia", in Strengthening the Ombudsman Institution in Asia: Improving Accountability in Public Service Delivery through the Ombudsman, Public Management, Financial Sector, and Trade / 2011, the Philippines: Asian Development Bank, ss.1-57.
- DOĞAN, K. C. (2014). "Karşılaştırmalı Ülke İncelemeleri Bağlamında Türk Kamu Yönetiminde Ombudsmanın Uygulanabilirlik Analizi", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- EREN, H. (2000). "Ombudsman Kurumu", Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, IV(1): 79-96.
- ERHÜRMAN, T. (1998), "Ombudsman", Amme İdaresi Dergisi, 31(3): 87-102.
- FOWLIE, F. (2008). "A Blueprint for the Evaluation of an Ombudsman's Office: A Case Study of the ICANN Office of the Ombudsman", A thesis submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of Conflict Resolution, School of Law Faculty of Law and Management, La Trobe University Bundoora, Victoria 3086, Australia, November.
- GELLHORN, W. (1966). "The Norwegian Ombudsman", Stanford Law Review, 18(3): 293-321.
- GOTTEHRER, M. (1998). Ombudsman Legislative Resource Document, Occasional Paper #65 March 1998, http://www.theioi.org/downloads/e1060/IOI%20Canada_Occasional%20paper%2065_Dean%20Gottcher_Ombudsman%20Legislative%20Resource%20Document_1998.pdf, (Erişim Tarihi: 03.09.2014).
- GÜNEY, Z. (2014). "Hindistan'da Mahalli İdareler", <http://www.ziyaguney.com/dosyalar/word/hindistan.doc>, (Erişim Tarihi: 17.08.2014).
- HILL, L. B. (1976). The Model Ombudsman: Institutionalizing New Zealand's Democratic Experiment, Princeton: Princeton University Press.
- JAIN, S. N. (1983). "India", in Gerald E. Caiden (Ed.), International Handbook of the Ombudsman: Country Surveys, Vol. II, United State of America: Greenwood Press, ss.317-320.
- JHA, R. R. (2000). "The Ombudsman Scene in India", in ed. Roy Gregory-Philip Giddings (Ed.), Righting Wrongs: The Ombudsman in Six Continents, Amsterdam: International Institute of Administrative Sciences (IIAS), IOS Press, ss.247-262.
- JHA, R. R. (2013). "Concept and Role of the Ombudsman Institution in Asia in Improving and Maintaining Public Service Delivery", pp.1-48, http://asianombudsman.com/ORC/RETastudies/Prof.%20Jha%20Final%20Draft%20_For%20Printing_.pdf, (Erişim Tarihi: 23.05.2013).
- JIAYING, P. and CHEONG, L. I. (2008). "Comparative Study of Ombudsman Systems of Asia - Review of Systems in Macao, Korea and India", Research Awards on Comparative Studies of Ombudsman Systems in Asia jointly sponsored by Commission Against Corruption of Macao and Macao Foundation, 28th February 2008, www.acrc.go.kr/eng/file/file.do?command=downFile&encodedKey..., (Erişim Tarihi: 10.10.2013).
- JOSHI, P. (2003). "Accountability, Indian Administrative Culture and Trust, International Association of Schools and Institutes of Administration, Public Administration: Challenges of Inequality and Exclusion Miami (USA), 14-18 September 2003, <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/iias/unpan011171.pdf>, (Erişim Tarihi: 03.05.2014).
- KESTANE, D. (2006). "Çağdaş Bir Denetim Organizasyonu Olarak Ombudsmanlık (Kamu Denetçiliği)", Maliye Dergisi, 151: 128-142.
- KTO, (2008). Hindistan Cumhuriyeti Ülke Raporu, Konya: Konya Ticaret Odası Etüd-Araştırma Servisi.
- LO, C.W.; YEE, H. W. H.; LIU, N. N. and LI H. (2011). "Ombudsman and Stakeholder Engagement for Improved Service Delivery", in Strengthening the Ombudsman Institution in Asia: Improving Accountability in Public Service Delivery through the Ombudsman, Public Management, Financial Sector, and Trade / 2011, the Philippines: Asian Development Bank, ss.117-191.
- Lokayukt Organization Madhya Pradesh, <http://mplokayukt.nic.in/StatisticalReport1.pdf>, (Erişim Tarihi: 05.11.2014).
- Lokayukta-Uttarakhand, Achievements, <http://lokayukta.uk.gov.in/contents/listing/1/53-achievements>, (Erişim Tarihi: 12.10.2014).
- MALIK, M. S. (2007). A Comprehensive Analysis of the Law of the Ombudsman, the United State of America: Aberdeen University Press.
- MATHUR, R. N. (1963). "Need for an Indian Ombudsman for Successful Planning", The Indian Journal of Political Science, 24(4): 347-354.
- MAULION, M. R. (2006-2007), Power and Paradox: Deconstructing Ombudsman Independence Amidst the Thicket of the Constitution, Law and Jurisprudence, UST LAW REVIEW, Vol. LI, AY 2006-2007, pp.109-154, http://ustlawreview.com/pdf/vol.LI/Power_and_Paradox.pdf, (Erişim Tarihi: 10.08.2014).
- MITCHELL, J. and DOANE, D. (1999). "An Ombudsman for Humanitarian Assistance?", Disasters, 23(2): 115-124.
- MOHANTY, M. (2014). "Establishment of the Lokpal: Progress towards a New Horizon", Odisha Review, LXX(6): 49-53.
- MOHANTY, P. C. (2014). "Indian Constitution: The Charter of Sovereignty", Odisha Review, LXX(6): 72-75.
- MOHAPATRA, A. (2013). "Lokpal and the Role of Media in Propping Up Anti Corruption Movement in India", International Journal of Social Science & Interdisciplinary Research IJSSIR, 2(3): 42-53.
- MUTTA, S. (2005), İdarenin Denetlenmesi ve Ombudsman Sistemi, İstanbul: Kazancı Kitap.
- PARDHASARADHI, Y. and REDDY, V. R. (2014), "Fostering e-Governance to fight Corruption: The Indian Experience", pp.1-13, http://www.kapa21.or.kr/data/data_download.php?did=6250, (Erişim Tarihi: 11.09.2014).
- PARLAK, B. ve CANRÜRK, C. (2009). Karşılaştırmalı Siyasal ve Yönetmelik Yapılar, Bursa: Alfa Aktüel.
- POHEKAR, P. D. (2010), A Study of Ombudsman System in India with Special Reference to Lokayukta in Maharashtra, India: Gyan Publishing House.
- RAI, H. and SINGH, S. (1976). "Ombudsman in India: A Need For Administrative Integrity and Responsiveness", The Indian Journal of Political Science, 37(3): 43-63.

- ROWAT, D. C. (1962). "An Ombudsman Scheme for Canada", *The Canadian Journal of Economics and Political Science / Revue canadienne d'Economie et de Science politique*, 28(4): 543-556.
- ROWAT, D. C. (1973). *The Ombudsman Plan: Essays on the Worldwide Spread of an Idea*, The Carleton Library No. 67, Canada: McClelland and Stewart Limited, The Canadian Publishers.
- RUPPEL-SCHLICHTING, K. G. (2013). "The Independence of the Ombudsman in Namibia", http://www.kas.de/upload/auslandshomepages/namibia/Independence_Judiciary/ruppel-schlichting.pdf, (Erişim Tarihi: 12.10.2013).
- SANCHEZ, A. (2012). "India: the next superpower?: corruption in India", in *IDEAS reports-special reports*, Nicholas Kitchen (Ed.), SR010. LSE IDEAS, UK: London School of Economics and Political Science.
- SAPERS, H. and ZINGER, I. (2010). "The Ombudsman as a Monitor of Human Rights in Canadian Federal Corrections", *Pace Law Review*, 30(5): 1512-1529.
- SAXENA, P. K. (2014). "Civil Service Reforms in India", <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/eropa/unpan021217.pdf>, (Erişim Tarihi: 23.04.2013).
- SATYANAND, J. A. (2014). "The Role of Ombudsman and Its Connection With the Control of Corruption", *Resource Material Series No. 65*, http://www.unafei.or.jp/english/pdf/RS_No65/No65_18VE_Satyanand.pdf, (Erişim Tarihi: 02.09.2014).
- SHARAN, S. (1971). "Ombudsman in India", *The Indian Journal of Political Science*, 32(2): 158-174.
- STARK, J. J. M. (2010). "The Kerala Ombudsman", *Research Foundation of Governance: in India*, 2-4 May 2010, http://www.rfgindia.org/publications/RFGI%20-%20the_kerala_ombudsman.pdf, (Erişim Tarihi: 12.07.2014).
- T.C. Dışişleri Bakanlığı, Hindistan'ın Siyasi Görünümü, <http://www.mfa.gov.tr/hindistan-siyasi-gorunumu.tr.mfa>, (Erişim Tarihi: 12.11.2014).
- The Rajasthan Lokayukta and Up-Lokayukta Act, 1973, http://sptest.rajasthan.gov.in/departmentprofile/documents/raj_lokayukt_adhiniyam-9_1973_eng.pdf, (Erişim Tarihi: 13.08.2014).
- The Uttar Pradesh Lokayukta and Up-Lokayukta Act, 1975, <http://lokayukta.uk.gov.in/pages/view/33/41-section---8>, (Erişim Tarihi: 12.08.2014).
- The Twenty Seventh Consolidated Report of the Institution of Lokayukta of Andhra Pradesh, Annual Report-2011, <http://lokayukta.ap.nic.in/annualreports/ANNUAL%20REPORT-2011.pdf>, (Erişim Tarihi: 23.11.2014).
- TRIKHA, R. (2009). *Bureaucracy and Public Administration*, Delhi: ABD Publishers, Mehra Offset Press.
- OYTAN, M. (1975). "Ombudsman Eli İle İdarenin Denetimi Konusunda Kıyaslamalı Bir İnceleme", *Danıştay Dergisi*, 18-19, 1975: 195-196.
- ÖZGÜL, A. M., (2013). "Demokratik Hukuk Devletine Bir Katkı: Ombudsman", <http://www.ombudsman.gen.tr/makale/detay.asp?id=35>, (Erişim Tarihi: 09.10.2013).
- UĞURLU, M. F. (1997). "Kamu Yönetimini Denetleyen Kurum: OMBUDSMAN", *Yeni Şafak Gazetesi, Düşünce Günlüğü Sayfası*, 10. 06. 1997, http://www.mehmetfatihugurlu.com/index.php/calmalarm/kamu-yoenetimi/kamu-yoenetimi_yazlar, (Erişim Tarihi: 11.08.2013).
- WASSEM, M. (2011), "Independence of Ombudsmen", in *Strengthening the Ombudsman Institution in Asia: Improving Accountability in Public Service Delivery through the Ombudsman, Public Management, Financial Sector, and Trade / 2011*, the Philippines: Asian Development Bank, ss.57-89.
- WEEKS, K. M. (1978), *Ombudsmen Around the World: A Comparative Chart*, California: Institute of Governmental Studies.
- YILDIRIM, A. (2014). "Yerel Yönetim Ombudsmanının Türkiye'de Uygulanabilirliği Üzerine Genel Bir Değerlendirme", *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2/2: 197-217. <http://lokayukta.bih.nic.in/>, Lokayukta Bihar, (Erişim Tarihi: 12.09.2014).